

در شرایط شکننده و دشوار

کووید ۱۹ و ظرفیت های اجتماعی، سیاسی و اقتصادی افغانستان برای صلح پایدار

سید پرتو و لوسیل مارتین

به افزایش آسیب پذیری، ناامنی و ناامیدی افغان ها و نهاد های کمک کننده بین المللی از ناحیه اجراءات حکومتداری افزوده است. شرایط موجود سوالات مهمی را در این مورد مطرح کرده است که با توافق صلح با طالبان یا بدون آن، چگونه و تحت کدام شرایطی باید به افغانستان کمک صورت بگیرد. شرایط جدیدی که در نتیجه این ویروس همه گیر پدید آمده است، فرصت هایی را به منظور بررسی و جهت دادن مجدد روش های کمک در راستای انکشاف ایجاد می کند. اما، برقراری مجدد ثبات در کشور که در آن چندین دهه درگیری و جنگ و بی ثباتی ادامه داشته، نیازمند تغییر در ذهنیت و نوع تفکر ذینفعان ملی و بین المللی می باشد.

بازگشت به روش ها و شیوه های کمک که قبل از ویروس کووید ۱۹ و گفتگوهای صلح بین افغانی مورد استفاده بود و انتظار برای نتایج بهتر، گزینه مناسبی برای کمک های بین المللی نیست.

وقفه ایجاد شده با شیوع بیماری کووید ۱۹، پایان تعهدات فعلی کمک های مالی دونه ها تا پایان سال ۲۰۲۰م وجود و یا عدم وجود چشم انداز صلح با طالبان، یک فرصت منحصر به فرد جهت طراحی اقداماتی ایجاد کرده که می تواند، نتایج و تأثیری در راستای اعمال حکومتداری خوب، به دست دهد. کلید این تلاش ها، سازمان های جامعه مدنی نوپا افغانستان،

ویروس همه گیر کووید ۱۹ در افغانستان همزمان با بحران های مداوم سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی، بوجود آمد. افغانستان، در حال تجربه حکومتداری و ساختارهای اقتصادی-اجتماعی شکننده است و این امر سوالاتی را در مورد چگونگی تأثیر دینامیک جنگ و روند نوپای مذاکرات صلح بین افغانی، به وجود می آورد.

پایداری روند صلح در حال مذاکره با طالبان، تابع موفقیت یا عدم موفقیت در راستای ایجاد شرایطی است که اعتماد به نهادهای اقتصادی، اجتماعی و سیاسی را بازگرداند و انگیزه های ادامه جنگ و درگیری های دوباره را از میان بردارد. ایجاد شرایط برای صلح پایدار همچنان مستلزم رسیده گی به میراث منازعه است که همه این موارد در اثر شیوع ویروس کووید ۱۹ تشدید شده و همچنان چشم اندازهای طولانی مدت برای طیف گسترده یی از حقوق، نیازمندی ها و اولویت های اجتماعی، برای همه شهروندان است

از دید داخلی، کووید ۱۹، نابرابری های ساختاری و نارسایی های حکومتداری را برجسته و تقویت کرده است. از دید خارجی، پاندمی کووید ۱۹، سبب ایجاد عدم اطمینان در مورد نحوه کمک های بین المللی برای کشورهای دریافت کننده چون افغانستان شده است.

در مجموع، پیامدهای داخلی و خارجی این ویروس همه گیر،

که وابسته به کمک های بین المللی می باشند، است.

توانمند سازی و تقویت جامعه مدنی جهت به دست آوردن جایگاه قانونی خود که در عمل حکومتداری خوب را به نمایش بگذارد، مستلزم فاصله گرفتن از الگویی است که طی آن، سازمان های جامعه مدنی به عنوان دریافت کننده گان کمک به جامعه جهانی، پاسخگو است. این امر مستلزم معرفی و تقویت مودل های است که دارای پاسخگویی استراتژیک از بالا به پایین باشد؛ طوریکه کمک کنندگان بین المللی و سازمان های جامعه مدنی به عنوان دریافت کننده کمک های آنها هر دو به طور مشترک در برابر شهروندان عادی به عنوان ذینفع یا مستفید شونده گان نهایی، پاسخگو باشند.

پایداری اقدامات، مستلزم این امر است که یک اقدام مشخص قادر به انعکاس عواملی باشد که از تغییر حمایت کند و در عین حال توانایی غلبه بر عناصر یا عواملی را داشته باشد تا در برابر تغییر مقاومت بتواند.

در راستای انکشاف اقتصادی، تلاش برای تقویت اقتصاد به منظور دستیابی به منافع اقتصادی-اجتماعی طولانی مدت، مستلزم شناسایی و تقویت فعالیت های کارآفرینی موجود، با ثبات و مؤلف است، نه اقدامات کتلی که براساس مفاهیم مبهم طراحی شده اند، به عنوان مثال «حمایت از سکتور خصوصی» در افغانستان.

به همین ترتیب، در صورت توافق صلح با طالبان، پایداری و ثبات این توافق مستلزم کمک های مالی است که ادغام مجدد را تسریع بخشد. این امر از طریق اقدامات هدفمند در راستای ایجاد فعالیت های اقتصادی مؤلف و انگیزه های غیرنظامی برای جنگجویان، قابل اجرا است. همچنین باید مشوق هایی برای افراد ملکی در نظر گرفته شود، تا آنها بر اساس منافع اقتصادی مشترک، با جنگجویان قبلی در یک محیط کنار آیند.

این خلاصه بر اساس مطالعه تحقیقی توسط سازمان مطالعات عامه افغانستان (APPRO) به پیشنهاد (Friedrich-Ebert-Stiftung FES) تهیه شده است. هدف اصلی تحقیق و این خلاصه کمک به گفتمان فکری میان افغان ها، به ویژه جامعه مدنی و کمک کنندگان بین المللی با تعهدات طولانی مدت برای کمک به افغانستان، است.

یافته های این تحقیق بر اساس تحلیل آمار و معلومات موجود

از منابع دست دوم و آمار منابع اولیه جمع آوری شده از طریق مصاحبه با دست اندرکاران دولتی، جامعه مدنی، موسسات غیردولتی ملی و بین المللی و دونه ها می باشد.

یافته های کلیدی

تأثیرات اقتصادی کووید ۱۹

- ویروس کووید ۱۹ از بسیاری جهات، دارای عواقب اقتصادی مشابه با عواقب ناشی از جنگ بوده؛ مانند از دست دادن معیشت، بلند رفتن قیمت مواد اولیه، کاهش سطح عاید داخلی و افزایش میزان وابستگی به کمک های بین المللی.
- در سطح کلان، شاخص های اقتصادی غیرزراعتی در نیمه اول سال ۲۰۲۰ م به دلیل کاهش فعالیت اقتصادی جهانی، و نارسایی های ساختاری داخلی در اقتصاد افغانستان، سیر نزولی داشته است.
- در سطح کوچک، کسانی که بیشتر از عواقب اقتصادی بحران کووید ۱۹ متأثر شده اند، شامل شرکت های خورد و کوچک با سرمایه محدود یا فاقد سرمایه، موسسات غیردولتی و اکثر کارگران دخیل در اقتصاد غیررسمی، از جمله کارگران روزمزد اند.
- شیوع رفتارهای منفعت طلبانه و فساد در همه سطوح و در همه سکتورها احتمالاً تلاش ها و منابع را از مقابله با این ویروس همه گیر، به فعالیت های اقتصادی غیرمؤلف و مخرب رهنمون می سازد.
- شبکه های اجتماعی، که میکانیزم اصلی مقابله برای خانواده های درگیر بحران های مختلف را تشکیل می دهند، به دلیل ویروس همه گیر کووید ۱۹ احتمالاً به دلیل مشکلات اقتصادی طولانی مدت به شدت تحت فشار قرار گیرند. این امر خطر توسل آسیب پذیرترین و متأثرترین افراد را به کمک گرفتن از شبکه های متعصبانه افراد با نفوذ، افزایش خواهد داد.
- برخی شواهد در مورد انعطاف پذیری در فعالیت های اقتصادی، به ویژه در تشبثات خورد و کوچک که بیشتر در مراکز پرجمعیت در سراسر کشور متمرکز شده اند، وجود دارد. این کسترها از نظر اعاشه و اباطه در شبکه های اصناف عنعنوی و انجمن های صنفی منحصر به فرد می باشند.

یک زن با اطفالش در حال تکیه در جاده های ولایت هرات، اپریل ۲۰۲۰،
عکس از © FES محمد عارف کریم

بازار مرکزی در کنار دریای کابل، اپریل ۲۰۲۰ م عکس © FES مریم عالمی

ویروس کووید ۱۹ و دینامیک های جنسیتی

- به نظر می رسد، شبکه های حمایتی و همکاری در سطح جامعه، پایدار مانده اند. این شبکه ها، شامل شبکه های گسترده پی از خانواده و دوستان، حمایت از محله و شیوه های سنتی کمک توسط اعضای ثروتمندتر یک جامعه به همسایگان آسیب پذیرتر است. در مراکز شهری، اشکال جدیدی از بسیج از طریق رسانه های اجتماعی در واکنش به این بیماری همه گیر، به وجود آمده اند. محدوده و موثریت این شبکه ها، متفاوت و متغیر است.
- در سطح ملی، ادارات مربوطه در نحوه استفاده از منابع برای مدیریت همه گیر کووید ۱۹، کمتر پاسخگو بوده اند. به نظر مردم عام، مقامات به جای اینکه برای منافع عامه کار کنند، بیشتر برای منافع شخصی خود کار می کنند، و یا هم در فکر راپور دادن به دونه ها هستند تا از جریان مستمر کمک های بین المللی اطمینان حاصل کنند.
- اعتماد نسبتاً ضعیف به توانایی و مشروعیت دولت، بنا بر گزارشات سوء استفاده از منابع تخصیص یافته برای مبارزه با کووید ۱۹، بیشتر ضعیف شده است.

- زنان و دختران در معرض آسیب پذیرترین موارد ویروس همه گیر قرار دارند. در حالی که محدودیت های دسترسی زنان به حقوق و مشارکت در جامعه، فراتر از مفاهیم این پاندامی است، علائم نگران کننده یی وجود دارد که در وضعیت اضطراری به خاطر مقابله با کووید ۱۹، نیازمندی های خاص زنان و به طور کلی برابری جنسیتی، نا دیده گرفته می شود.
- میزان پایین دسترسی زنان و دختران به مراقبت های صحتی و معلومات، تشخیص و تداوی موارد ویروس کرونا برای آنان را محدود می کند. زنان و دختران به عنوان مراقبان اصلی افراد تحت تکفل در خانواده، از آسیب پذیرترین افراد در برابر ویروس کرونا اند.
- تبعیض جنسیتی و زن ستیزی، در شرایطی که دسترسی به خدمات محافظتی برای قربانیان محدود است، راه را برای خشونت جنسی و سوء استفاده هموار می سازد. بسیاری از سازمان های زنان که در بخش ارائه خدمات اجتماعی برای زنان و اطفال کار می کنند، از تعلیق فعالیت های شان بنابر همه گیر کووید ۱۹ گزارش می دهند.

روابط دولت - جامعه مدنی بعد از ویروس کووید ۱۹

این بحران، به دلیل تأثیرات ویروس همه گیر کووید ۱۹، اختلافات سیاسی داخلی و آغاز مذاکرات صلح بین الافغانی، شکاف بین دولت و جامعه مدنی را برجسته ساخته است، دولت تصمیم می گیرد و سازمان های جامعه مدنی عمدتاً اعتراض می کنند.

دولت تمایلی به شریک سازی معلومات مرتبط به اقدامات خود برای مقابله با ویروس کووید ۱۹ نداشته است.

فعالان جامعه مدنی در حال توزیع ماسک، اپریل ۲۰۲۰، عکس از محمدعارف کریم

ویروس کووید ۱۹ و موسسات غیردولتی

کووید ۱۹، چالش های عملیاتی، تخنیکی، مالی و مصوئیتی بی سابقه یی را برای موسسات غیردولتی ملی به وجود آورده است.

موسسات غیردولتی محلی در تطابق دادن فعالیت شان با شرایط پاندامی، و دریافت منابع مورد نیاز برای انجام این کار با چالش هایی مواجه شده اند.

سازمان های غیردولتی که مستقیماً به محلات کمک می کردند، محدودیت در تعامل فیزیکی جایگاه آنها را در جوامع تضعیف کرده است.

اکثریت موسسات غیردولتی در افغانستان کاملاً به کمک های دونه ها وابسته اند. با تمرکز کمک های بین المللی به موسسات غیردولتی که با بودجه های مبتنی بر فعالیت هماهنگ شده اند، عدم توانایی در انجام فعالیت ها طوری که برنامه ریزی شده به معنای از دست دادن دسترسی به وجوه عملیاتی است.

رقابت در بین موسسات غیر دولتی بر سر منابع به دلیل نگرانی ها در مورد کاهش کمک های بین المللی، تشدید شده است. رقابت شدید بین موسسات غیردولتی منجر به تضعیف تلاش ها برای بسیج و همکاری در قسمت رساندن صدای شهروندان برای دست اندرکاران مذاکرات صلح بین الافغانی می شود.

اخلاق ضد فساد «پول تدارکات پول شماسه؛ دست فساد پيشه گان را کوتاه سازده»، کابل، ۲۰۱۸، اوريان زيره

ویروس کووید ۱۹ و اقتصاد جنگ

افغانستان به طور کامل از محدوده اقتصاد جنگ خارج نشده است. پیشرفت هایی در انکشاف سرمایه بشری و مدیریت اقتصادی کلان صورت گرفته است. همچنین منفعت طلبی سیستماتیک وجود دارد که از طریق شبکه های کپتوکراتیک (جاء طلب) نیپوتیزم (خویش خوری) کار می کند، ساختارهای موازی حکومتداری، توانایی دولت در اداره فعالیت های اقتصادی غیرقانونی پردرآمد را به چالش کشیده و تضعیف می کند.

برای کسانی که از جنگ نفع می برند، ادامه جنگ از لحاظ اقتصادی سودآورتر از ثبات سیاسی است.

بدون موجودیت یک چشم انداز روشن برای منابع عایداتی قانونی و پایدار به منظور جایگزینی معیشت ناشی از جنگ، مواد مخدر و فعالیت های جرمی، ادغام مجدد جنگجویان یک کار اضطراب آور و دشوار می باشد.

های بشردوستانه و اینکه چگونه این کمک ها بازنگری شوند تا متمرکز بر موثریت و پایداری باشند را مطرح می کند.

به سمت آینده

آنچه می تواند در روند تصمیم گیری در شرایط فعلی کمک کند، تأمل عینی در مورد چگونگی انجام بهتر کار با روش های متفاوت است. عوامل عمده در شرایط فعلی، ادامه جنگ، تلاش ها برای استقرار صلح، وابستگی دولت افغانستان و بازیگران غیر دولتی به کمک های بین المللی و فشار این ویروس همه گیر بر تعامل ساختارها و نهاد های از قبل ضعیف می باشد. ترکیب این عوامل، فساد موجود، دیدگاه های زن ستیزانه که در جامعه ریشه دارد، تخریب محیط زیست و تهدیدهای ناشی از تغییر اقلیم است که عامل اصلی بیجاشده گی داخلی می باشد. در مواجهه با این عوامل عمده و بهم پیوسته، هیچ یک از دینفعان، داخلی یا خارجی، نمی توانند انتظار داشته باشند که مانند گذشته ادامه دهند و به نتایج بهتری دست یابند.

یک تغییر عمده در ذهنیت دینفعان بین المللی لازم است، تا از رسیده گی به شرایط اضطراری با استفاده از روش های قدیمی کمک رسانی و مودل های از پایین به بالای پاسخگویی، به سمت پاسخگویی از بالا به پایین و استراتژیک حرکت کند؛ به طوری که اقدامات با تجارب و نیازمندی های عملی کسانی توأم شود که از این کمک ها نفع میبرند، تا تغییری در زندگی آنها ایجاد شود، نه اینکه بالای شان تحمیل شود.

جامعه مدنی، در زمینه ناتوانی یا عدم تمایل دولت در ایجاد یک شیوه حکومتداری فراگیر، شفاف و پاسخگو برای مذاکرات صلح و مبارزه با ویروس همه گیر کووید ۱۹، بسیار مهم است و کمک کنندگان بین المللی که از آنها حمایت می کنند، یک فرصت منحصر به فرد برای انجام این کار دارند، تا کارهای جدید را انجام داده و انتظار نتایج بهتر را داشته باشند. بناء، اهداف زیر باید برآورده شوند:

۱. از بحران ویروس کرونا و مذاکرات صلح به عنوان فرصت هایی برای اعمال حکومتداری خوب در روند تصمیم گیری و تخصیص کمک ها و همچنان پالیسی سازی عامه، استفاده شود.
۲. روش ها و اولویت های جدید برای کمک های بین المللی در افغانستان فراتر از روند صلح بین

- د ویروس همه گیر کووید ۱۹، پیچیده گی شرایط مذاکرات صلح بین الافغانی را عمیق تر ساخته است.
- ایالات متحده با چالشهای زیادی داخلی از جمله رسیدگی به معضل ویروس کووید ۱۹ و بحران سیاسی مواجه است؛ درعین حال نقش و نفوذ بسزای در مذاکرات صلح با طالبان دارد. خروج نیروهای امریکایی قبل از جدول زمانی برنامه ریزی شده به عنوان ابزاری برای جبران سوء مدیریت ویروس کرونا و به منظور اهداف انتخاباتی، خطری غیرقابل کنترل را برای افغانستان در راستای تلاش برای دستیابی به یک توافق صلح منصفانه با طالبان را بوجود می آورد.

عکس از اوریان زیره

پاسخگویی در واکنش بین المللی: حرکت رو به جلو (به سوی آینده)

- صرف نظر از نتیجه مذاکرات صلح، کمک کنندگان بین المللی احتمالاً به عنوان بازیگران اصلی در عرصه حکومتداری در افغانستان باقی خواهند ماند و تصمیم و اقدامات مالی آنها همچنان بر ساختارها و فعالیت های دولت، عملکرد موسسات غیردولتی و شرایط شهروندان تأثیر خواهد گذاشت.
- با درک طرفین جنگ به نیاز به کمک های مداوم بین المللی، کمک کنندگان بین المللی از نفوذ خاص در راستای تعیین اجندای صلح و در نتیجه فراخوانی برای مقررات روشن در مورد حقوق اساسی شهروندان برخوردار هستند.
- با این حال، تأثیر جهانی این ویروس همه گیر، فشار بیشتری را بر توانایی کمک کنندگان بین المللی در حمایت از افغانستان وارد کرده است. این امر، سوالات مهمی را در مورد آینده برنامه های انکشافی و کمک

۳. از فعالیت های اقتصادی مؤثر و مؤلف حمایت صورت گیرد.

۴. جامعه مدنی باید، فراتر از نقش فعلی شان منیث همکاران محلی، به عنوان ذینفعان و شریکان حکومتداری، توانمند گردند.

تحقق این اهداف مستلزم تلاش برای راه اندازی دیالوگ در مورد چگونگی رسیده گی به سوالات زیر در کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت است:

کوتاه مدت

۱. علی رغم تداوم فساد، نهادهای مردسالارانه و عدم یک پارچگی اجتماعی، چگونه کمک های بین المللی می تواند نیازمندی های فوری افغان ها را در امر مقابله با کوید-۱۹ برطرف کند؟

۲. علی رغم تداوم فساد، نهادهای مردسالارانه و عدم یک پارچگی اجتماعی؛ چگونه کمک های بین المللی می تواند نیازمندی های فوری افغان ها را در روند صلح برطرف کند؟

۳. در اقدامات مربوط به بیماری همه گیر کوید ۱۹ و روند صلح، کدام ترکیبی از کمک رسانی هدف باشد، از تمویل بودجوی و غیر بودجوی از طریق میکانیزم های چندجانبه (مانند ARTF) صندوق وجهی بازسازی افغانستان)، تا بودجه مستقیم نهادهای غیردولتی ملی؟

میان مدت

۱. توافق صلح چگونه بر نحوه ارائه کمک های بین المللی برای افغانستان تأثیر می گذارد؟

۲. به ویژه،

أ. در صورت توافق صلح با طالبان، تصمیم مربوط به کمک های بین المللی در کوتاه مدت چگونه منجر به ارائه کمک ها در طولانی مدت خواهد شد؟

ب. در صورت عدم توافق صلح با طالبان، تصمیم مربوط به کمک ها در کوتاه مدت چگونه منجر به ارائه کمک ها در طولانی مدت خواهد شد؟

درازمدت

۱. چگونه روابط میان ذینفعان در راستای انکشاف می تواند از طریق شریک سازی بهتر معلومات، هماهنگی و همکاری در جهت ایجاد شرایط مناسب برای صلح پایدار در افغانستان، کارآمدتر و موثرتر باشد؟

۲. برای تغییر تمرکز از پاسخگویی رو به بالا، به پاسخگویی استراتژیک رو به پایین، چه کارهای را می توان انجام داد؟

عکس صفحه نخست - کارگر روزمرد در حال انتظار برای کار در شهر کابل، اپریل ۲۰۲۰ م، عکس از مریم عالمی

هر نوع استفاده تجاری از این کتاب بدون موافقت کتبی بنیاد فریدریش ایبرت ممنوع می باشد

موضوعاتی که در این کتاب به نشر رسیده منعکس کننده نظریات بنیاد فریدریش ایبرت نمی باشد